

Abdugʻaniyev Bekzod Burxon ugʻli
Oʻzbekiston, Jizzax davlat pedagogika universiteti
Informatika va raqamli taʼlim texnologiyalari kafedrası oʻqituvchisi, (PhD)
e-mail: abduganiyev-bekzod@mail.ru

MAKTAB INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANINI OʻQITISHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktab informatika va axborot texnologiyalari fanini oʻqitishda jahon tajribasiga koʻra eng yaxshi va samarali deya tan olingan interfaol metodlar va texnologiyalar haqida soʻz yuritilgan.

Kalit soʻzlar: informatika va axborot texnologiyalari, interfaol metod.

Bugungi kunda oʻsib kelayotgan yosh avlodda mustaqil fikrlash koʻnikmalarini shakllantirish va rivojlantirish masalalariga alohida eʼtibor qaratib kelinmoqda. Shu naqta nazardan interfaol taʼlim metodlaridan foydalanish keltirilayotgan ushbu muammoni yechishda muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki, interfaol metodlarning maqsadi darsda oʻquvchilarning faol ishtirok etishlarini taʼminlashdan iborat. Taʼlimning interaktiv modeli oʻquvchilarning kengroq oʻzaro taʼsirini oʻz ichiga oladi, u oʻquv jarayonida oʻquvchilar faoliyatining ustunligiga qaratilgan.

Interfaol taʼlim natijasida deyarli barcha oʻquvchilar bilish jarayoniga jalb etiladi, oʻquvchilarning bilim va koʻnikmalari haqida fikr yuritiladi, har biri umumiy faoliyatga alohida individual hissa qoʻshadi, faoliyat usullari almashinuvi sodir boʻladi. Interfaol taʼlimni tashkil etishning muhim sharti oʻzaro yordam va doʻstona muhitni yaratishdir. Bu oʻquvchilarga yangi bilimlarni osonroq oʻrganish imkonini beradi. Bundan tashqari, kognitiv faoliyatning oʻzi rivojlanadi, hamkorlik va hamkorlikning yuqori shakllariga oʻtish sodir boʻladi.

Interfaol taʼlim qulay, kasbiy faoliyatga yaqin, har bir oʻquvchi oʻz muvaffaqiyatini, intellektual toʻlov qobiliyatini his qiladigan va oʻquvchilarning oʻzaro faol munosabatini taʼminlaydigan oʻquv sharoitlarini yaratishga qaratilgan.

Bu taʼlim jarayonining bir ishtirokchisining boshqalardan, bir fikrning boshqasidan ustunligini istisno qiladi. Interfaol taʼlimdan foydalanishning alohida ahamiyati shundaki, talabalar jamoada samarali ishlashni oʻrganadilar. Interfaol trening ishtirokchilari bahs-munozaralar oʻtkazish, yutuqlar bilan oʻrtoqlashish, hamkorlik qilish, oʻquv materiallarini mustaqil ishlab chiqish imkoniyatiga ega.

Interfaol ta'lim o'quvchilarni murakkab, dolzarb masalalarni yechishga undaydi. Talabalar o'z ta'lim jarayonini nazorat qilish qobiliyatiga ega bo'lsa, uning ahamiyati ortadi. Tanlov qilish va boshqalar bilan hamkorlik qilish qobiliyati ularning imkoniyatlarini oshiradi.

Bunday o'qitish jarayonida o'zaro ta'sirning natijasi nafaqat bilimlarni o'zlashtirish, balki o'z holatidagi o'zgarishlar, oldingi yutuqlarga nisbatan fanga oid ko'nikmalarni o'zlashtirishda ilgarilash darajasidir. Talabalar o'rganayotganda, bir-biri bilan muloqot qilganda, ular hissiy va intellektual qo'llab-quvvatlashni his qilishadi, bu esa ularga hozirgi ta'lim darajasidan chiqib ketish imkonini beradi. Zamonaviy pedagogik amaliyotda bir necha o'nlab yangi strategiyalar, metodlar va o'qitish usullari, jumladan, interaktiv ishlab chiqilgan va tatbiq etilgan. Ma'lumkin, bugungi kunda darsni samarali tashkil etishda ko'plab metodlar va texnologiyalardan foydalaniladi. Shundan klelib chiqib bugungi kunda rivojlangan davlatlar va jahon ta'lim tizimida qo'llabib kelinayotgan ayrim interaktiv metodlar va texnologiyalarni ko'rib chiqamiz.

Think-Pair-Share (*O'ylab ko'ring - juftlashing - baham ko'ring*). Ushbu metoddan foydalanganda dars jarayonda o'quvchilardan savol yoki muammo so'raladi. Keyin o'quvchilar juftliklarga bo'linadi. Muammoni hal qilib, o'z xulosalarini bildiladilar. Endi ularga o'z so'zlari bilan xulosa chiqarishlari uchun individual ravishda imkoniyat taqdim etiladi. Ushbu faoliyat interaktiv o'qitishning mukammal namunalaridan biri hisoblanadi. Chunki, ushbu jarayonda o'quvchilarda fikrlash qobiliyatlari, o'quvchilarning o'zaro muloqot ko'nikmalari, hamkorlik aloqalari rivojlanishga olib keladi.

Buzz seanslari (*Buzz Sessions*)

Bu o'qitishning qiziqarli interaktiv usuli. Bunda mashg'ulotlar guruhlarini tuzikadi. Har bir guruhga mavzuga oid ma'lum bir muammo beriladi. O'quvchilarga muammoni yechish uchun tez-tez maslahatlar berib turiladi. Ularning suhbatini berilayotgan muammoni yechishga yechim bo'ladigan yo'nalishga qarab boshqarib turiladi. Har bir o'quvchi o'z g'oyalari va fikrlarini bildiradi. Jarayon shunday tartibda

davom etiriladi va o'quvchilar guruhdagi boshqalardan yangi narsalarni o'rganadilar va yangi bilimlarni egallaydilar.

Exit/Entry Slips (*Chiqish/kirish varaqlari*). Bunda kartalar o'quvchilarga dars o'tishdan oldin (kirish varaqlari) yoki keyin (chiqish varaqlari) tarqatiladi. O'qituvchi tomonidan o'quvchilarga reflektiv savollar beriladi. Xususan: o'quvchilar darsdan/mavzudan nimani kutishadi? Ular nimani o'rganishdi? Ularga nima yoqmadi va hokazo. O'qituvchilar o'quvchilarning yozma javoblari asosida o'z ta'lim uslublarini takomillashtiradilar.

Aqliy hujum (*Brainstorm*). Aqliy hujum metodik informatika va axborot texnologiyalari fanidan ma'lum bir masalani hal etishda qo'llanilishi mumkin bo'lgan ko'plab g'oyalar va innovatsion o'qitish usullarini ishlab chiqish uchun qo'llaniladi. Ko'zlangan maqsadga va muvaffaqiyatga erishish uchun ularga katta vaqt kerak bo'ladi.

Muammolarni hal qilish uchun o'quvchilar ijodiy fikrlashni rivojlantiradigan va yuqori darajadagi fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradigan aqliy hujumdan foydalanadilar. Barcha o'quvchilar o'z fikrlarini boshqalarga qanchalik bema'ni tuyulishidan qat'iy nazar, aqliy hujum paytida taklif qilishlari tavsiya etiladi. Bu o'quvchilarga ijodiy fikrlashga yordam beradi.

Loyiha metodi (*Project method*). Loyihaga asoslangan ta'lim yondashuvi kuchli va innovatsion o'qitish usulidir. Loyiha asosida o'qitishda o'quvchilar birgalikda ishlaydilar, turli texnologiyadan foydalanadilar va muammoni yechish qobiliyatini rivojlantiradilar, muammoning yechimini topadilar. Ushbu o'qitish usuli ko'plab o'qituvchi va o'quvchilarni o'ziga jalb qiladi, chunki u erishadigan maqsadlar xilma-xildir.

O'quvchilar loyihaga asoslangan ta'lim bilan ko'proq shug'ullish orqali o'qitilayotgan mavzuni yaxshiroq o'rganadi. Bu o'quvchilarga turli texnologiyalardan foydalanishga imkon beradi, barcha ishtirokchilar berilayotgan mavzuni yoki loyiha ishini yanada yaxshiroq tushuna boshlaydi. Bundan tashqari, loyihaga asoslangan ta'lim o'quvchilarning jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Zinama-zina. Ushbu metod o'quvchilarni o'tilgan yoki o'tilishi kerak bo'lgan mavzu bo'yicha yakka va kichik jamoa bo'lib fikrlash hamda xotirlash, o'zlashtirilgan bilimlarni yodga tushirib, to'plangan fikrlarni umumlashtira olish va ularni yozma, rasm, chizma ko'rinishida ifodalay olishga o'rgatadi. Bu metod o'quvchilar bilan yakka holda yoki guruhlariga ajratilgan holda yozma ravishda o'tkaziladi va taqdimot qilinadi. Metodning maqsadi: O'quvchilarni erkin, mustaqil va mantiqiy fikrlashga, jamoa bo'lib ishlashga, izlanishga, fikrlarni jamlab ulardan nazariy va amaliy tushuncha hosil qilishga, jamoaga o'z fikri bilan ta'sir eta olishga, uni ma'qullashga, shuningdek, mavzuning tayanch tushunchalariga izoh berishda egallagan bilimlarini qo'llay olishga o'rgatish.

Klaster. Klasterlarga ajratish—o'quvchilarga biror mavzu bo'yicha erkin va ochiq fikr yuritishga yordam beradigan pedagogik strategiyadir. Bu metod biror mavzuni chuqur o'rganishdan avval o'quvchilarning fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish hamda kengaytirish uchun xizmat qiladi. Shuningdek, o'tilgan mavzuni mustahkamlash, yaxshi o'zlashtirish, umumlashtirish hamda o'quvchilarni shu mavzu bo'yicha tasavvurlarini chizma shaklida ifodalashga undaydi.

Ta'lim texnologiyalari, shaxsiylashtirilgan ta'lim va o'yinlar kabi so'nggi tendentsiyalar sinflarni inqilob qildi. O'qituvchilar o'quvchilarning eng yaxshi xususiyatlarini ko'rsatish uchun doimo yangi o'qitish usullarini qo'llashlari kerak.

Interfaol o'qitish metodlari zamonaviy pedagogika, faol o'rganish va o'qitish vositalarini birlashtiradi. Interfaol o'qitish metodlarining afzalliklari ko'p. O'qituvchi o'qitishning interfaol usullarini qo'llash orqali o'quvchilarning maksimal faolligini va ishtirokini ta'minlashi mumkin. Aqliy hujum, shov-shuvli mashg'ulotlar, interfaol o'qitish o'yinlari va savol-javoblar interfaol o'qitish faoliyatiga misol bo'la oladi. Bundan tashqari, interaktiv darslarni o'tkazish uchun onlayn interaktiv o'qitish vositalari va ilovalaridan foydalanish mumkin. Bundan usullar ko'zda tutilayotgan natija erishishda katta samaradorlik tadqim etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. M.U.Xujayevich. Didaktik o'yinlar orqali o'quvchilarni fanga qiziqishini oshirish// International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research, 394-397.

2. Abdugʻaniyev B.B. New perspectives of project activity of school students in modern education/ НОВЫЕ НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: сборник статей IX Международной научно-практической конференции. –Пенза:2022 МЦНС «Наука и Просвещение».
3. Abdugʻaniyev B.B. Oʻquvchilarda loyihalash madaniyatini shakllantirish bosqichlari/ Guliston davlat universiteti “Taʼlimni raqamlashtirish sharoitida pedagogika va psixologiyaning muammolari va istiqbollari” mavzusidagi yuksak pedagogik mahorat sohibi Omon Suvanovning 80 yillik yubileyiga bagʻishlangan respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari toʻplami. Guliston - 2022 yil.